

ставлення з боку викладацького складу, що часто прослідковується стосовно жінок, які бажають займатись дослідницькою роботою в освітніх інституціях спільного навчання чоловіків та жінок.

Важливо зауважити, що відмінністю навчального та виховного процесів у жіночих освітніх інституціях є те, що в цих навчальних закладах можливості інтелектуального, фізичного, соціального та психологічного становлення і розвитку особистості відповідають рівню становлення зазначених можливостей у представників чоловічої статі, що отримують освітні послуги у коледжах спільного навчання чоловіків та жінок.

Проведене дослідження дозволило зробити такі висновки:

- соціальна місія жіночих коледжів спрямована на реалізацію таких потреб студенток: отримання освітніх послуг відповідного кваліфікаційного рівня, необхідного для виконання роботи, що вимагає творчого підходу; оволодіння навичками стратегічного планування необхідних для успішної інтеграції жінок у мегаринок освітніх послуг; здобуття рівня освіти, що необхідний для займання первинних посад у різних економічних секторах;

- основними особливостями навчального та виховного процесів у жіночих коледжах є: уважніше ставлення до студенток з боку викладацького складу; створення більшої кількості можливостей для розвитку лідерських якостей;

- жінко-орієнтована навчальна діяльність сприяє підвищенню рівня самооцінки жінки внаслідок активної інтелектуальної діяльності та екстенсивної соціальної роботи;

- особливостями інституційного клімату, що характерні лише для жіночих коледжів, є: більш високий рівень оснащення лабораторій обладнанням, що враховує конституційні відмінності жіночого та чоловічого організмів; дружні стосунки у навчальному колективі, що формуються не на основі принципу субординації, що характерно для коледжів спільного навчання чоловіків та жінок, а на основі принципу координації; відсутність ворожого ставлення з боку викладацького складу, що часто прослідковується стосовно жінок, які бажають займатись дослідницькою роботою в освітніх інституціях спільного навчання чоловіків та жінок.

Проведене дослідження не вичерпує зазначеної проблеми. Особливо перспективним може бути вивчення особливостей соціальної місії жіночих коледжів у країнах Європейського Союзу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bank B. Contradictions in Women's Education: Traditionalism, Careerism and Community at a Single-Sex College / B. Bank. – New York and London: Teachers College Press, 2009. – 197 p.
2. Miller-Bernard L. Separate by Degree: Women Students' Experiences in Single-Sex and Coeducational Colleges / L. Miller-Bernard. – New York: Peter Lang, 2004. – 200 p.
3. Riordan C. The Value of Attending a Women's College: Education, Occupation and Income Benefits / C. Riordan // Journal of Higher Education. – 1994. – № 65. – P. 486–510.

4. Sadker M. Failing at Fairness: How Our Schools Cheat Girls / M. Sadker. – New York: Simon and Schuster Touchstone, 2000. – 154 p.

5. Smith D. Paths to Success: Factors Related to the Impact of Women's Colleges / D. Smith // Journal of Higher Education. – 1995. – № 66. – P. 245–266.

6. Tidball M. Taking Women Seriously: Lessons and Legacies for Educating the Majority / M. Tidball. – Phoenix: Oryx Press, 2007. – 203 p.

УДК 37.032

Синько Л. С.

Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

ЗАРУБІЖНИЙ І ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФІЛЬНОЇ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ

У статті розглядається зарубіжний та вітчизняний досвід організації профільної освіти, тенденції розвитку та шляхи удосконалення системи вітчизняної профільної математичної освіти.

Ключові слова: профільна математична освіта, досвід організації профільної освіти.

Синько Л. С. Зарубежный и отечественный опыт организации профильного математического образования. В статье рассматривается зарубежный и отечественный опыт организации профильного образования, развитие и пути совершенствования отечественного профильного математического образования.

Ключевые слова: профильное математическое образование, опыт организации профильного образования.

Sinko L. The foreign and domestic experience of organization profile education in Mathematics. The article deals with the foreign and domestic experience of organization of profile education. Investigation of ways of improvement domestic profile education in Mathematics is given.

Key words: profile education in Mathematics, experience of organization profile education.

Актуальність дослідження зарубіжного та вітчизняного досвіду організації профільної математичної освіти обумовлена пошуком сучасних підходів до організації таких процесів навчання, які б забезпечували високу якість освіти та освітніх послуг з урахуванням нових соціальних вимог, потреб та особливостей суспільства.

Зміни, що відбулися у соціальному житті суспільства, потребують модернізації системи освіти, її орієнтації на демократизацію та гуманізацію освітніх процесів, спрямування на виховання компетентної особистості.

Соціальна необхідність профільної диференціації навчання зумовлена демократизацією суспільства і суспільного життя. Це в свою чергу передбачає демократизацію школи і гуманізацію навчання в ній, що забезпечує найбільш повне і раціональне використання можливостей кожного суб'єкта навчального процесу.

Усвідомлення історичного досвіду та соціальної зумовленості профільної диференціації навчання у вітчизняній та зарубіжній школі допоможе сформулювати уявлення про перспективи профільної освіти та ясніше усвідомити проблеми й помилки в її організації. Розв'язанню цих проблем сприятиме вивчення можливостей адаптації зарубіжного та вітчизняного досвіду щодо організації та становлення профільної математичної освіти в Україні.

Нині гостро відчувається соціальна потреба у створенні моделі сучасної школи, тому вагомим внеском у розбудову профільної математичної освіти є вивчення та узагальнення зарубіжного та вітчизняного досвіду. Видатний педагог Софія Русова влучно висловила: „Колись мертва, формальна, лицемірна школа мусить впасти, а на її руїнах має утворитися, народитися нова, живуча і життєва, правдива і весела школа праці, школа соціального виховання, збудована на пошані і розумінні громадських обов'язків кожною дитиною, кожним учнем нової школи”.

Цілком зрозуміло, що розвиток світового і зокрема європейського освітнього простору, об'єктивно потребує від української школи відповідної реакції на процеси реформування загальної середньої школи, що відбуваються у провідних країнах світу, та розробки Концепції профільного навчання в старшій школі [7, с. 8].

Документи Міністерства освіти і науки України, які регулюють реформування та організацію профільної математичної освіти, також акцентують увагу освітян на профілізації навчання як пріоритетного напрямку розвитку математичної галузі, звертають увагу освітян на вдосконалення навчальних планів, програм, підручників, створення умов для розвитку навчально-методичного забезпечення, розробку навчального обладнання та удосконалення системи профільного навчання. Головним фактором негативного впливу на розвиток профільної математичної освіти Міністерство освіти і науки України вважає "втрату суспільного престижу основоположних наук, погіршення якості викладання фізики та математики в середній і вищій школах" [3, с. 21].

Існують різні точки зору щодо сутності реалізації профільної освіти, але зарубіжними та вітчизняними ученими профільна диференціація навчання розглядається як основний організаційний принцип середньої загальної освіти. Ці проблеми досліджували вітчизняні та зарубіжні науковці: Н. Аніскіна, А. Василюк, А. Джурицький, Н. Огурцов, І. Лікарчук та інші.

Зокрема, як вважає І. Лікарчук, саме «профільна школа найповніше реалізує принцип особистісно орієнтованого навчання, що значно розширює можливості учня у створенні власної освітньої програми» [8, с. 10].

Дослідження науковцями змісту профільної освіти та методів навчання привело до висновку, що вони обумовлені цілями, а цілі – якостями особистості випускника, яка в свою чергу детермінується змінами соціально-економічних умов життя суспільства.

«Отже, – вважає Б. Біляк, – зміст профільної освіти безпосередньо пов'язаний з формуванням стійкої системи соціально значущих якостей особистості» [2, с. 45].

Важлива думка декларується у Концепції профільного навчання в старшій школі, де зазначається, що організація профільної вітчизняної математичної освіти ґрунтується на певних принципах, зокрема:

- на принципі фурації, згідно з яким передбачається розподіл учнів за рівнем освітньої підготовки, інтересами, потребами, здібностями і нахилами;

- на принципах варіативності й альтернативності освітніх програм, технологій навчання і навчально-методичного забезпечення;

- на принципах наступності та неперервності між допрофільною підготовкою і профільним навчанням, професійною підготовкою;

- на принципах гнучкості змісту і форм організації профільного навчання, у тому числі дистанційного; забезпечення можливості зміни профілю;

- на принципах діагностико-прогностичної реалізованості здібностей учнів для їх обґрунтованої орієнтації на профіль навчання [8, с. 10].

З вищесказаного випливає, що профільна освіта за своїми цілями і змістом займає проміжне положення між загальною середньою та професійною освітою. Позитивний досвід зарубіжних колег з організації профільного навчання має бути адаптованим та використаним для побудови оптимальної системи вітчизняної профільної освіти.

Метою статті є розкриття історичного досвіду та соціальної зумовленості профільної диференціації навчання у вітчизняній та зарубіжній школі, розгляд перспектив та можливостей використання цього досвіду для організації вітчизняної профільної математичної освіти.

Перехід до масової середньої освіти, що відбувся у капіталістичних країнах у 60–80-ті роки, спричинив пошуки ефективної моделі диференційованого навчання. Дослідження системи європейської середньої освіти вітчизняними ученими та педагогами-практиками показало, що освітяни передових країн світу прийшли до єдиної, але не однакової освіти для всіх, в основі якої є диференціація навчання [5, с. 56]. Нині у світовій педагогічній практиці відомі чотири види диференціації, з яких наша вітчизняна школа у ХХ столітті використовувала лише два види диференціації, зорієнтованих на інтереси особистості та майбутню професію.

Як відзначають науковці, у різних країнах реалізуються різні моделі диференціації навчання, кожна з яких має свої переваги і свої недоліки. З усього загалу цих моделей, за результатами досліджень А. Н. Джурицького можна виділити два напрями організації профільної освіти [6, с.54]. Це може бути гнучка, елективна система, яка передбачає на певному етапі навчання вільний вибір предметів для вивчення низки обов'язкових предметів. Така

система популярна у шкільній освіті США, Великобританії, Болгарії та інших країнах.

Альтернативною до елективної є жорстка селективна система, що передбачає фуркацію на старшому ступені навчання на основі вибору тих або інших профілів у гімназіях, коледжах, ліцеях після закінчення єдиного загальноосвітнього ступеня школи. Така система профільного навчання адаптована в освітніх системах Франції, Швеції, Польщі та інших європейських країнах.

Зарубіжний досвід організації профільного навчання показує, що початковий етап диференціації доцільно починати в старших класах неповної середньої школи, де вона має попередній, орієнтовний характер. У старших класах середньої школи у більшості країн світу здійснюється профільна диференціація навчання, де учні мають змогу навчатися у спеціалізованих секціях, відділеннях та групах, які можна вважати аналогами профілів.

Їх змістовна наповнюваність визначається програмами академічного (*загальноосвітнього*) та практичного (технологічного) профілю. Кількість обов'язкових предметів у старших класах середньої школи набагато менша, ніж в основній. Профільна диференціація навчання, таким чином, здійснюється за рахунок поглибленого вивчення навчальних дисциплін певного профілю.

Учні академічних потоків керуються вимогами вищих навчальних закладів, навчальний план яких складається з традиційних загальноосвітніх дисциплін, що не виключає вибір нових навчальних курсів. Учні, які не орієнтуються на вступ до вищих навчальних закладів, обирають переважно навчальні курси практичного циклу, що в багатьох випадках не обмежує можливості продовження навчання [5, с. 57].

Дослідники зарубіжного досвіду відзначають як недолік те, що подібні моделі організації профільного навчання призводять до певного перевантаження навчального плану школи. Так, у гімназіях Швеції може існувати 22 профілі, а спеціалізація навчання здійснюється як за рахунок відмінностей у рівні підготовки з традиційних шкільних дисциплін, так і шляхом введення в навчальний план спеціальних профільюючих предметів, кількість яких загалом сягає близько 80.

Особливістю системи профільної зарубіжної освіти є велика кількість навчальних предметів і курсів, які окреслюють незначну кількість основних напрямів профілізації, що реалізуються у досить суворій відповідності до навчальних планів і програм профілю навчання і є обов'язковими для всіх учнів. Факультативи й предмети за вибором відіграють допоміжну роль, їх питома вага у загальному балансі навчального часу відносно незначна.

Прикладом, де використовується змішана система профільної диференціації освіти, є трирічний французький загальноосвітній і технологічний ліцей. У десятому класі діє загальний, обов'язковий для всіх учнів навчальний план, який складається з традиційних загальноосвітніх дисциплін. Крім того, кожному учню пропонується 15 курсів для поглибленого вивчення, серед яких він повинен

обрати два. Після закінчення десятого класу диференціація поглиблюється і набуває жорстких організаційних форм. Учні навчаються за двома напрямками: загальним і технологічним. Школярі можуть обрати з десяти напрямів диплом бакалавра про середню освіту, який дає право вступу на відповідні факультети університетів та інших вищих навчальних закладів. У загальноосвітньому напрямі виділяються три напрями: літературний, науковий і соціально-економічний.

Технологічний напрям передбачає сім напрямів: медико-соціальні науки, науки та технології індустрії, експериментальні науки та технології, науки та технології сфери обслуговування, готельного господарства, музики і танцю, прикладного мистецтва. Стаціонарні відділення і секції з особливими навчальними планами і програмами є в старших класах середніх шкіл Німеччини, Італії, Іспанії, Нідерландів, Данії, Аргентини та інших країнах.

У деяких країнах профільна диференціація здійснюється за іншим елективним принципом. Учні пропонується широкий спектр елективних предметів, і фактично саме вони відіграють роль у здійсненні спеціалізованого навчання. Така система характерна для старшої школи США, Англії, Шотландії. В американській школі навчання здійснюється за такими трьома основними напрямками профілізації: академічним, загальним та виробничим. У зміст навчання входять як традиційні обов'язкові предмети, так і предмети за вибором, яких у школах США налічується кілька сотень. Як відзначають науковці, у старшій зарубіжній школі спостерігається стійка тенденція до скорочення кількості профілів і навчальних курсів за рахунок збільшення в навчальному плані обов'язкових предметів і курсів.

У Росії Концепцією профільного навчання визначено такі основні профілі: природничо-математичний, соціально-економічний, гуманітарний, технологічний, універсальний, що має деяке споріднення з системою профільної освіти України. При цьому приблизне співвідношення обсягів базових загальноосвітніх, профільних загальноосвітніх предметів і елективних курсів у російській школі визначається пропорцією 50:30:20.

Найактуальнішою проблемою реформуванні середньої освіти в Україні в даний момент є вибір та впровадження сучасної моделі профільного навчання, яка б створила сприятливі умови для врахування індивідуальних особливостей, інтересів і потреб учнів, зорієнтувала школярів на той чи інший вид майбутньої професійної діяльності.

Історичний досвід розвитку української освіти проявляє своєрідну періодичність, з якою реалізуються або ідеї диференційованої профільної освіти, або вибудовується єдина загальноосвітня школа для всіх учнів. Ці дві протилежні тенденції у розвитку сучасної освіти до цього часу залишаються об'єктом гострої полеміки серед педагогів та учених у багатьох країнах світу.

Проблеми становлення національної системи освіти і розвитку профільної математичної освіти

хвилюють сьогодні не лише педагогічну науку, педагогів-практиків, а й широку громадськість України.

Нині гостро відчувається соціальна потреба у створенні моделі сучасної національної школи, в якій повинні реалізовуватись нові ідеї щодо організації диференціації профільної математичної освіти. У нашій країні існує широка мережа навчальних закладів усіх рівнів. У них сьогодні відбуваються складні процеси, йде перебудова методологічних, навчально-методичних і організаційних засад, що склалися впродовж багатьох попередніх років, засвоюються кращі зразки зарубіжного досвіду. Профільна математична освіта повинна забезпечувати загальноосвітню підготовку учнів, глибоку їх допрофесійну готовність із формуванням стійкої орієнтації на продовження навчання.

Професійну ж підготовку отримує невелика кількість випускників шкіл, які навчаються за окремими спеціальностями у міжшкільному навчально-виробничому комбінаті, професійному ліцеї чи окремих школах

Профільне навчання у 10-11 класах здійснюватиметься за такими основними профілями: суспільно-гуманітарний, природничо-математичний, технологічний, художньо-естетичний, спортивний. Профільність цих напрямів визначається як добором предметів, так і їх змістом. Засвоєння змісту освіти в загальноосвітніх закладах з профільним навчанням має забезпечувати, по-перше, загальноосвітню підготовку учнів, а по-друге, – спеціалізовану поглиблену підготовку до майбутньої професійної діяльності. Профіль навчання охоплює таку сукупність предметів: базові загальноосвітні, профільні та курси за вибором. Базові загальноосвітні предмети становлять інваріантну складову змісту середньої освіти і є обов'язковими для всіх профілів. Ці предмети реалізують цілі й завдання середньої загальної освіти. Зміст навчання і вимоги до підготовки старшокласників визначаються державним загальноосвітнім стандартом.

У старшій школі Міністерство освіти і науки України запроваджує диференційовану модель вивчення математики за трьома рівнями: рівнем стандарту, академічним і профільним. Кожному з них відповідає окрема навчальна програма. Програма рівня стандарту визначає зміст навчання предмета, спрямований на завершення формування в учнів уявлення про математику як елемент загальної культури. При цьому не передбачається, що в подальшому випускники школи продовжуватимуть вивчати математику або пов'язуватимуть з нею свою професійну діяльність. Програма академічного рівня задає дещо ширший зміст і вищі вимоги до його засвоєння у порівнянні з рівнем стандарту. Програма профільного рівня передбачає поглиблене вивчення предмета з орієнтацією на майбутню професію, безпосередньо пов'язану з математикою або її застосуваннями.

Профільні предмети забезпечують також прикладну спрямованість навчання за рахунок інтеграції знань і методів пізнання та застосування їх

у різних сферах діяльності, у тому числі і професійній, яка визначається специфікою профілю навчання.

Профіль навчання може мати різні модифікації, залежно від базових предметів, обраних учнем як профільні. Їх має бути не більш як два-три з однієї або споріднених освітніх галузей. Так, у профілях, де профільними обрано природничі предмети (біологія та хімія), решта природознавчих предметів (фізика, географія) вивчається за програмою загальноосвітнього рівня. Зміст навчальних предметів природничо-математичної галузі в соціально-гуманітарному, технологічному і художньо-естетичному напрямках може бути інтегрований за програмою-мінімумом в єдиний курс природознавства.

Загальноосвітні школи можуть створювати ті чи інші профілі навчання за рахунок комбінацій базових, профільних предметів і курсів за вибором. Цим самим забезпечується гнучка система профільного навчання, яка дає змогу обрати старшокласнику індивідуальну освітню програму.

Аналіз сучасного стану запровадження профільної освіти у навчальних закладах України виявив такі тенденції в організації профільного навчання:

- здійснення профілізації через зміну мережі закладів освіти та оптимізацію мережі закладів освіти (створення гімназій, ліцеїв, колегіумів, спеціалізованих шкіл, шкіл з поглибленим вивченням окремих предметів);
- створення опорних середніх спеціалізованих навчально-виховних комплексів із пришкільними інтернатами для учнів старших класів сільських загальноосвітніх шкіл;
- використання бази професійно-технічних училищ, позашкільних навчальних закладів, міжшкільних навчально-виробничих комбінатів або виділення в усіх школах, що створюють міжшкільні профільні групи, єдиного дня для проведення занять з профільного навчання.

До стратегічних завдань та можливостей реалізації профільної освіти вітчизняні учені відносять поглиблення, розширення, збагачення, прискорення та проблематизацію навчального процесу.

Навчання з виходом за рамки вивчення традиційних предметів або тем в системі елективних курсів з використанням можливостей варіативної складової навчального плану реалізує збагачення профільного навчання. Прискорення навчального процесу передбачає запровадження інтенсивних курсів навчання за спеціальними профільними програмами у профільних таборах, школах, творчих майстернях, майстер-класах та використання можливостей позаурочної, позакласної, позашкільної систем навчання. Тренінгові позанавчальні програми розвитку, їх реалізація в дослідницьких проектах МАН є основою проблематизації профільного навчання.

Проведені дослідження, зарубіжний і вітчизняний досвід організації профільної

диференціації дозволяють зробити висновок, що в Україні вибудовується власна система профільної освіти.

Як і більшість країн, вітчизняна система профільної освіти враховує наявні традиції та особливості функціонування національних освітніх систем, адаптує зарубіжний досвід з використання змішаної системи профілізації шкільної освіти.

В Україні здійснюється перехід на 11-річний термін навчання, який передбачає організацію профільної математичної освіти на основі адаптованого досвіду організації профільної шкільної освіти Франції, Швеції, Польщі та інших європейських країн, де відбувається фуркація на старшому ступені навчання: вибір тих або інших профілів у гімназіях, коледжах, ліцеях після закінчення єдиного загальноосвітнього ступеня школи.

Аналіз досвіду організації системи профільної природничо-математичної освіти в Україні дозволяє зробити висновок, що така модель профілізації школи дійсно надає рівні можливості для всіх учнів, незалежно від місця проживання та соціального статусу й забезпечує високу якість навчання. Осмислення зарубіжного досвіду профілізації старшої школи повинне трансформуватися в необхідність адаптації такого досвіду для ефективного функціонування вітчизняної профільної школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анісікіна Н. О. Організація профільного навчання в сучасній школі / Н. О. Анісікіна. – Х.: Видав. гр. «Основа», 2003. – 176 с.
2. Біляк Б. Профільне навчання в загальноосвітніх навчальних закладах / Б. Біляк, О. Дуда // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2003. – № 4. – С. 44 - 47.
3. Вакарчук І. Про затвердження «Плану дій щодо поліпшення якості фізико-математичної освіти на 2009-2010 роки. Наказ МОН України від 30.12.2008 року №1226 / І. Вакарчук. – Режим доступу: www.mon.gov.ua
4. Вакарчук І. Сучасна фізико-математична освіта і наука: тенденції та перспективи. Доповідь / І. Вакарчук. – Київ, 2008. – Режим доступу: www.mon.gov.ua.
5. Василюк А. Основна школа в системі європейської середньої освіти / А. Василюк, О. Жук // Директор школи. Україна. – 2002. – № 1. – С. 50 – 58.
6. Джури́нский А. Н. Реформы зарубежной школы. Надежды и действительность / А. Н. Джури́нский. – М.: Знание, 1989. – 79 с.
7. Концепція профільного навчання в старшій школі // Освіта України. – 2003. – № 42 – 43. – С. 8 – 9.
8. Лікарчук І. Проблема профілізації навчання в старшій школі та шляхи її розв'язання / І. Лікарчук // Директор школи. – 2003. – № 20. – С. 9 – 10.
9. Огурцов Н. Г. Дифференцированное обучение в школах Белоруссии / Н. Г. Огурцов // Сов. педагогика. – 1990. – С. 52 – 57.

УДК 371.3: 373.54.3:94 «3752»

Моцак С. І.

викладач кафедри методики викладання суспільних дисциплін Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка

ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗАСОБАМИ КРАЄЗНАВСТВА

Стаття присвячена формуванню історичної компетентності учнів профільної школи в позаурочній роботі з історії засобами краєзнавства. Позаурочна робота має значний потенціал для формування та реалізації як ключових компетентностей, так і створює особливо сприятливе підґрунтя для розвитку предметних компетентностей в галузі «Історія».

Ключові слова: компетентний, предметні компетентності, історична компетентність, позаурочна робота.

Моцак С. І. Формирование исторической компетентности учащихся средствами краеведения. *Статья посвящена формированию исторической компетентности учеников профильной школы во внеурочной работе по истории средствами краеведения. Внеурочная работа имеет значительный потенциал для формирования и реализации как ключевых компетентностей, так и создает особенно благоприятную почву для развития предметных компетентностей в отрасли «История»*

Ключевые слова: компетентный, предметные компетентности, историческая компетентность, внеурочная работа.

Motzak S. Forming of historical competence student facilities of study of a particular region. *The article is devoted forming of historical competence of students of type school in extracurricular work of z history by facilities of study of a particular region. Extracurricular work, has considerable potential for forming and realization both key kompetentnostey and creates especially favourable soil for development of subject kompetentnostey in industry «History».*

Key words: competent, subject a competence, historical competence, extracurricular work.

У сучасних умовах реформування освіти особливого значення набуває проблема підготовки випускника загальноосвітньої школи, який не лише оволодів певними знаннями та вміннями, а й здатний оперувати ними, готовий самостійно розвиватися і самовдосконалюватися. Ми вважаємо, що розв'язанню цих проблем значною мірою сприяє позаурочна робота, яка має значний потенціал для навчання використовувати та застосувати здобуті учнями знання, уміння, навички, власний досвід як у навчальній, так і життєвій ситуації, тобто допомагає визначити їхню здатність ефективно функціонувати (бути компетентними) у сучасному поліфункціональному суспільстві.

Проблеми формування компетентностей учнів розглядали в педагогічній і методичній літературі відомі українські та російські дослідники, такі як: Н. Бібік, В. Болотов, С. Бондар, Н. Венцева, М. Гончарова-Горська, Л. Гузеєв, І. Гушлевська, О. Дахін, І. Єрмаков, Є. Зеєр, І. Зимня, О. Мачехіна, Л. Новікова, Н. Пахомова, О. Пометун, О. Савченко, Є. Симанюк, М. Студенікін, Г. Фрейман,